

Historičky holokaustu před soudem

Co mají společného kauzy Anny Rosmusové, Deborah Lipstadtové a Anny Hájkové

JAN ADAMEC

V médiích se historici běžně objevují jako experti, kteří analyzují minulost, hodnotí současnost a někdy i vykládají budoucnost. Zřídka se s nimi setkáme v postavení obžalovaných. V demokratické společnosti historici v souvislosti se svou badatelskou činností nejčastěji čelí žalobám týkajícím se poškození cti, pověsti či dobrého jména. Jejich procesy pak upřesňují nejen etiku historické práce, ale také hranice svobody slova.

V osmdesátých letech 20. století německá badatelka Anna Rosmusová (nar. 1960), zabývající se nacistickou minulostí svého rodného Pasova, čelila několika žalobám ze strany osob či jejich pozůstalých, kteří se cítili dotčeni a poškozeni jejími odhaleními. V roce 1996 zažaloval kontroverzní historik David Irving americkou historičku Deborah Lipstadtovou (nar. 1947) za to, že jej obvinila z popírání holokaustu. A v roce 2020 žalovala dcera jedné z přeživších holokaustu historičku Annu Hájkovou (nar. 1978) za zveřejnění plného jména a identity matky v souvislosti s možným sexuálním vztahem mezi její matkou a dozorkyní v koncentračním táboře.

Případy mají leccos společného. Všechny tři historičky zkoumaly dějiny druhé světové války a holokaustu a každá se ve své době dotkla určitého problematického tématu – Hájková queer historie holokaustu a homofobních předsudků mezi vězni koncentračních táborů; Rosmusová neochoty západoněmecké společnosti vyrovnat se se zločiny nacistickými;

Lipstadtová odborně se tvářící revizionistické historiografie a její legitimizace extremistické scény.

Inventura stavu bádání

Všechny tři historičky se dostaly do konfliktu s prostředím, které ke svému bádání potřebovaly nebo se s ním z povahy svého zaměření přirozeně setkávaly a komunikovaly. To vyústilo v medializované soudní spory: v kolizi mezi akademickou svobodou zvolit si téma výzkumu a přesvědčením pamětníků a reprezentantů paměťových institucí, že určité věci by měly zůstat zapomenuty – v případě Hájkové; v kolizi mezi světem profesionální akademické sféry a čtenářsky populárním amatérským badatelstvím s agendou politické a ideologické instrumentalizace historie – v případě Lipstadtové; či v kolizi mezi badatelkou a mlčícími svědky a pamětníky a také archivy odmítajícími zpřístupňovat dokumenty – v případě Rosmusové.

Díky zájmu médií, jež mimo jiné přitahuje dramatická podstata

Deborah Lipstadtová

Foto: ČTK / AP / Adam Butler

soudního sporu, dané historické téma zaujalo i laickou veřejnost a rozproutlo debatu o něm i o jeho širších souvislostech.¹ Soudní přelíčení – například v případě Lipstadtové – přispělo k přesnějšímu chápání

1 Rosmusová s Lipstadtovou se staly předlohou pro více či méně biografické filmy, *Das schreckliche Mädchen* (Hrozná holka, režie Michael Verhoeven, Západní Německo, 1990) a *Denial* (Popírání holokaustu, režie Mick Jackson, USA – Velká Británie, 2016). Také příběh o údajném vztahu lesbické dozorkyně s židovskou vězeňkyní, jemuž se věnovala Hájková, inspiroval v roce 2014 izraelského dramatika Yonatan Calderona k napsání hry *Under the Skin* (Mitakhat La'Or/ Pod kůží).

v té době již poněkud automaticky vnímaného holokaustu a pomohlo k jakési inventuře stavu historického bádání, otestování a prověření dosavadních zjištění a také k posílení role profesionálních historiků jako důvěryhodných expertů, a tím pádem i důležitých aktérů společenského diskurzu o minulosti.

V neposlední řadě historičky a badatelky díky sporům a mediálnímu zájmu reflektovaly své povolání, včetně genderového aspektu historiček pohybujících se spíše v mužském světě a nezřídka podle svých slov narážejících na předsudky a překážky, s nimiž by se podle jejich přesvědčení jejich mužští kolegové nesetkali.

Jak podotýká historik Antoon de Baets² s odkazem na dokument OSN *Joint Declaration on Freedom of Expression and Responses to Conflict Situations* zabývající se i otázkou legitimního použití práva na ochranu pověsti, práci historiků mohou v tomto směru omezovat nebo znemožňovat například zákony přijaté na ochranu pověsti národů a států či jejich oficiálních představitelů a také pověsti soukromých živých nebo již zesnulých osob. Mrtví by podle de Baetse měli mít právo na důstojnost a ochranu své pověsti, ale neměla by stát na stejné úrovni jako u živých osob. Historik by na druhou stranu měl vynášet pravdivé, byť privátně citlivé či potenciálně urážející soudy pouze v případech, kdy to slouží veřejnému zájmu.³

De Baets zkoumal několik desítek soudních sporů z let 1965–2000 především v Německu, Francii a Ni-

David Irving

Foto: ČTK/ZUMA/Alpha

zozemsku. Většina žalob se týkala válečných zločinů či aktů kolaborace, nebo naopak zpochybnění chování jednotlivce v hnutí odporu proti nacistické okupaci během druhé světové války. Žalujícími byli převážně přímí účastníci událostí nebo jejich příbuzní, kteří, jak podotýká de Baets, mohou být historikovi nejlepšími prameny poznání a spojenci při odhalování minulosti stejně jako největšími nepřáteli, pokud s nimi nesdílí jejich pohled na události nebo jej problematizuje.⁴

Historici se také museli podle de Baetse vyrovnat s tím, že se nezřídka rozcházel se soudci v chápání toho, co je historický fakt. Sami soudci většinou nechtěli hodnotit konkrétní historický problém a spolehli se

spíše na důkazy, které jim poskytly strany či jejich experti. Zajímala je spíše historikova metoda a profesní integrita. Jak podotkl soudce Charles Gray v případě Irving versus Lipstadtová, jeho záměrem nebylo zkoumat historii nacismu, ale věrohodnost Davida Irvinga jakožto historika.⁵

Pokud soudce vynesl zprošťující rozsudek, nebylo to podle de Baetse ani tak proto, že by uznal, že žalovaný historik měl v daném sporu pravdu, ale proto, že jednal v dobré víře, s intelektuální a profesní poctivostí, aplikoval řádné výzkumné metody a zvážil všechny dostupné zdroje a prameny. Soudce ale také mohl dospět k závěru, že historik poškodil pověst stěžovatele, byť jeho závěry mohly být pravdivé, respekti-

2 De Baets se problematikou soudních sporů historiků dlouhodobě zabývá a tato práce z nich v teoretické rovině vychází. Viz DE BAETS, Antoon: Defamation Cases against Historians. *History and Theory: Studies in the Philosophy of History*, 2002, roč. 41, č. 3, s. 346–366; TÝŽ: *Censorship of historical thought: a world guide, 1945–2000*. Greenwood Press, Westport 2002; TÝŽ: *Responsible history*. Berghahn Books, New York 2009.

3 DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 346–349. Viz též *Joint Declaration on Freedom of Expression and Responses to Conflict Situations*. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 1999–2014 – viz <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15921&LangID=E> (citováno k 2. 2. 2021).

4 DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 350, 353.

5 BROWNING, Christopher R.: Historians and Holocaust Denial in the Courtroom. Plenary Address, Oxford, 20. 7. 2000. In: ROTH, John K. – MAXWELL, Elisabeth – LEVY, Margot – WHITWORTH, Wendy: *Remembering for the Future. The Holocaust in an Age of Genocide*. Palgrave, London 2001, s. 772–777.

ve to, zda se daná věc stala tak, jak ji historik popsal, nebo ne, nebylo v daném sporu relevantní. V tomto smyslu nebylo v případech žalob na ochranu osobnosti zásadní, zda se inkriminovaný skutek stal, ale že byl historikem zveřejněn. Větší ochrany před žalobou se podle de Baetse ze strany soudců těšily názory, komentáře či hodnotové soudy, zvláště pokud je nešlo posoudit na škále „pravda – nepravda“, a také „opakování pomluvy“ v případě, že o sporu ve veřejném zájmu informovala média.⁶

Nejnebezpečnější z popíračů

Deborah Lipstadtová⁷ reagovala v roce 1993 svou knihou *Denying the Holocaust: the Growing Assault on Truth and Memory* na fenomén amatérského i profesionálního popírání holokaustu a rostoucích snah především mezi extremistickými hnutími o normalizaci revizionistických názorů na druhou světovou válku, nacismus a holokaust. Vedle více či méně obskurních „badatelů“, historiků a popíračů, jako byli Robert Faurisson, Arthur Butz nebo Ernst Zündel, Lipstadtovou zaujal historik David Irving tím, že psal čtivě, vybudoval si širokou čtenářskou základnu a orientoval se v dokumentech, byť s nimi pracoval selektivně a ve prospěch předem dané teze.

Když jej v knize obvinila z popírání holokaustu, falzifikace dějin a manipulace s dokumenty a označila ho za *nejnebezpečnějšího představitele* popíračského směru, podal na ni v roce 1996 žalobu za pomluvu a poškození

pověsti. Učinil tak ale u britského soudu, kde důkazní břemeno leželo na žalované straně, u amerického soudu by to bylo naopak. Lipstadtová tedy musela obhájit svá tvrzení, že Irving popírá nacistické zločiny, v prvé řadě cílevědomé a plánované vyhlazení Židů s využitím plynových komor, a snaží se tím očistit Hitlera. K tomuto účelu měl Irving vědomě dezinterpretovat údaje, překrucovat dokumenty a manipulovat s nimi, neprofesionálně citovat a ohýbat historická fakta tak, aby odpovídala jeho ideologickému, tj. pravicově extremistickému a antisemitskému vidění světa.

Soud potvrdil, že Irving je aktivním popíračem holokaustu, antisemitou a rasistou

Lipstadtová si jako své svědky povolala historiky Richarda J. Evanse, Christophera Browninga, Petera Longericha a Roberta Jana van Pelta. Ti dospěli k závěru, že Irving skutečně dezinterpretoval historické prameny, falešná svědectví vydával za historické dokumenty, a ve výsledku tedy nemůže být považován za historika a jeho dílům, stejně jako jeho práci s dokumenty, nelze důvěřovat. Evans například Irvinga kritizoval za to, že dobové termíny chápe doslovně a nesnaží se je interpretovat v dobovém kontextu a s ohledem na historii dané problematiky. Spor se točil například

okolo neexistence Hitlerova přímého písemného rozkazu k vyhlazení Židů.⁸

Irving podle Browninga kladl falešné rovnítko mezi neexistencí holokaustu jako takového a absencí Hitlerova přímého rozkazu, což ale bylo podle Browninga dáno specifickým rozhodovacím procesem Třetí říše a také tím, že Hitler často pronášel řadu vzájemně si protirečících výroků. Nicméně jen po konferenci ve Wannsee dal Hitler v několika svých vyjádřeních jasně najevo, že prodlužování války by nemělo vyústit v odložení „konečného řešení“ do vzdálené budoucnosti, a tím svým podřízeným jasně ukázal směr nacistické protizidovské politiky.⁹

Podle rozsudku z dubna 2000 se žalované straně podařilo prokázat téměř všechna svá tvrzení, za něž ji Irving žaloval. Soud rozhodl, že Irving pro své ideologické důvody trvale a záměrně dezinterpretoval a manipuloval s historickými materiály a zobrazoval Hitlera v neospravedlnitelně příznivém světle především ve vztahu k Židům. Potvrdil také, že Irving je aktivním popíračem holokaustu, antisemitou a rasistou a spolčuje se s extremistickými kruhy, které propagují a vyznávají neonacismus. Po zamítnutí svého odvolání v červenci 2001 musel Irving zaplatit poměrně vysoké náklady na soud.

Boj jedné maturantky

Na podzim 1980 se tehdy dvacetiletá pasovská maturantka Anna Rosmusová-Wenningerová¹⁰ rozhodla, že vyslyší výzvu hamburské Körbero-

6 DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 357.

7 Deborah Lipstadtová je od roku 1993 Dorot Professor of Modern Jewish History and Holocaust Studies na Emory University v Atlantě. Z její bibliografie například *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory*. Plume, New York 1993 (česky *Popírání holokaustu: sílící útok na pravdu a paměť*. Paseka, Praha 2001); *The Eichmann Trial*. Nextbook Press – Schocken, New York 2011; *Holocaust. An American Understanding*. Rutgers University Press, New Brunswick 2016; *Antisemitism: Here and Now*. Schocken, New York 2019 (česky *Antisemitismus: tady a teď*. Stanislav Juhaňák – Triton, Praha 2020).

8 Spor se vedl například o vyjádření šéfa říšského kancléřství Hanse Lammerse. Podle něj měl Hitler prohlásit, že by se „řešení židovské otázky“ mělo odložit až po skončení války. Irving toto vyjádření považoval za klíčový důkaz, že Hitler o zahájení a průběhu likvidace Židů nevěděl. Viz IRVING, David: *The Hitler's War*. Focal Point Publications, London 2002, s. 32–33.

9 LONGERICH, Peter: *Hitler: A Biography*. Oxford University Press, Oxford 2019, s. 794–795.

10 ROSMUS, Anna: *Out Of Passau. Leaving A City Hitler Called Home*. Open Road, New York 2004; TÁŽ: *From Reality To Fiction: Anna*

vy nadace a zúčastní se esejistické soutěže *Předválečná léta v mém rodném městě*. Patronem byl prezident Spolkové republiky Karl Carstens.¹¹ Pro své téma *Pronásledování a odpor ve Třetí říši* kontaktovala v rodném městě Pasov svědky, četla dobový tisk a začala podle vlastních slov poznávat své město z pro ni dosud neznámé stránky. Zjišťovala, že řada jejích sousedů a stále ještě prominentních občanů města bývala aktivními nacisty a přímo či nepřímo se podílela na perzekuci pasovských Židů.¹² Oslovení rodáci mlčeli, nezřídka ji odbývali nicnefíkajícími frázemi, nebo se dokonce podívovali nad její opovážlivostí a snahou *hrabat se v minulosti*, úřady jí bránily v přístupu do městských archivů.¹³ V soutěži nakonec obsadila 3. místo a povzbuzena tímto úspěchem rozšířila svůj esej do knihy, s předmluvou bývalého ústavního soudce Martina Hirsche.¹⁴

Rosmusová se postupně stala symbolem občanské odvahy v boji za svobodnější přístup k archivům a dokumentům. Vzhledem k neexistenci jednotné federální úpravy se pasovské úřady úspěšně bránily zpřístupňování městských archiválií mladších padesáti let s poukazem na ohrožení osobnostních práv „třetích osob“. Úřady také narychlo měnily pravidla pro nahlížení do dokumentů s tím, že město je mohlo odmítnout poskytnout těm, které shledalo nedůvěryhodnými nebo pokud by

V roce 1987 věnovala vdova po protinacistickém aktivistovi Kurtu Tucholském Anně Rosmusové za její občanské aktivity posmrtnou masku svého manžela Foto: FB Anna Rosmus

mohlo dojít k ohrožení zájmů města. Nakonec v únoru 1984 řezenský správní soud stanovil podmínky, za kterých bylo možné do dokumentů Pasova z doby nacistické éry nahlížet – Rosmusová musela svůj rukopis předložit před publikováním městské radě a nesměla uvádět plná jména těch, o nichž se na základě svého výzkumu domnívala, že spolupracovali s nacistickým režimem.¹⁵

Rosmusová, přezdívaná „hrozná holka z Pasova“, se postupně stala

německým fenoménem, svým způsobem celebritou a také výraznou postavou boje proti regionálnímu *neofašismu a konzervatismu a zatuchlé německé společnosti*.¹⁶ V roce 1984 získala v Mnichově literární cenu Geschwister-Scholl-Preis za *mladistvou vytrvalost při zkoumání pravdy*,¹⁷ o tři roky později jí vdova po Kurtu Tucholském, novináři, satirikovi a spisovateli židovského původu, který z levicových pozic karikoval německý militarismus a varoval před

Rosmus As The “Nasty Girl”. *Religion and the Arts*, 2000, roč. 4, č. 1, s. 113–143; TÁŽ: Wrapping the Dead in Silence? – viz <http://www.theverylongview.com/WATH/essays/wrapping.htm>; KRAUSS, T. – FAAS A.: Im Gespräch: Anna Rosmus mit Angelika Faas und Thomas Krauß. *Journal für Psychologie*, 1994, roč. 2, č. 1, s. 64–70 – viz <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ss0ar-20834> (obě citováno k 2. 2. 2021).

11 BRODER, Henryk M.: Ehrungen. Eine Art Säulenheilige. *Der Spiegel*, 1996, č. 42 – viz <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-9105235.html>; Rechter Arm zittert. *Der Spiegel*, 1984, č. 18 – viz <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-13510554.html> (obě citováno k 2. 2. 2021).

12 BRODER, Henryk M.: *Ehrungen*.

13 ROSMUS, Anna: *Out Of Passau*.

14 ROSMUS, Anna: *Widerstand und Verfolgung am Beispiel Passau 1933–1945*. Andreas Haller, Passau 1983. Z její další bibliografie viz například *Exodus. Im Schatten der Gnade. Aspekte zur Geschichte der Juden im Raum Passau*. Dorfmeister, Tittling 1988 a *Pocking. Ende und Anfang. Jüdische Zeitzeugen über Befreier und Befreite*. Labhard, Konstanz 1995.

15 *Rechter Arm zittert*.

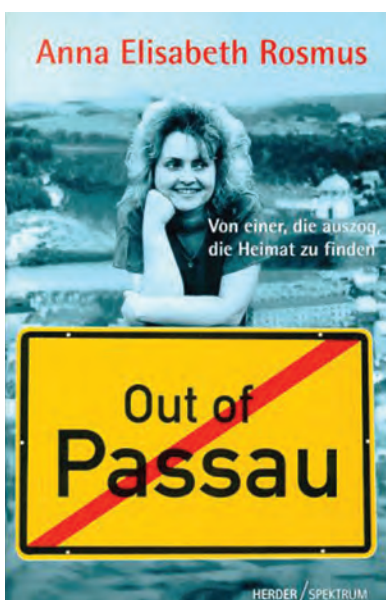
16 Prozesse: Grob entstellt. *Der Spiegel*, 1993, č. 32 – viz <https://www.spiegel.de/spiegel/print/d-13681264.html> (citováno k 2. 2. 2021).

17 BRODER, Henryk M.: *Ehrungen*.

nástupem nacismu, věnovala za její postoj posmrtnou masku svého muže. Režisér Michael Verhoeven z ní svým biografickým filmem *Das schreckliche Mädchen* z roku 1990, jenž získal Stříbrného medvěda na Berlinale ve stejném roce a byl nominován na Oscara o rok později, vytvořil celosvětovou hvězdu.¹⁸

Fenomén Rosmusová je třeba vnímat v kontextu západoněmeckých osmdesátých let. Na pozadí řady konfliktů, sporů a polemik, jako byly debata o televizním filmu *Heimat (Vlast)* z roku 1984, spory ohledně společné návštěvy amerického prezidenta Ronalda Reagana a kancléře Helmuta Kohla na hřbitově vojáků wehrmachtu a jednotek SS v Bitburgu (1985), vyhrocený střet profesionálních historiků, tzv. Historikerstreit (1986), nebo mediálně sledovaná připomínka padesátého výročí Křišťálové noci (1988), se nově formoval postoj společnosti k nacistické minulosti.

Historik Harold Marcuse řadí Rosmusovou do generace narozené v letech 1954–1966, která vyrůstala v relativně otevřené éře kancléřů Willyho Brandta a Helmuta Schmidta (1969–1982), projevovala rostoucí zájem o židovské dějiny a dějiny každodennosti¹⁹ a měla jen vzdáleně zprostředkovanou zkušenost s nacistickou érou, na niž se ptala spíše než rodičů svých prarodičů. A ti byli zase připraveni hovořit otevřeněji se svými vnuky než se svými syny a dcerami v politicky vyhrocených

Obálka jedné z knih Anny Rosmusové

Repro: PaD

šedesátých letech.²⁰ Sdíleným a pro mnohé klíčovým generačním zážitkem byl americký hraný televizní seriál *Holocaust* z roku 1978.

Rosmusová se sama v kontextu svého odhalování nacistické minulosti často popisovala jako *tabula rasa*. Součástí přitažlivosti jejího příběhu byla právě její osobní proměna, kterou během svého bádání podle vlastních slov prošla. Pocházela ze středostavovské katolické rodiny pasovského establishmentu. Její otec, člen CSU, byl ředitelem školy a před-

sedou diecézní rady, její matka byla učitelkou náboženství. Po maturitě se Rosmusová vdala a měla dvě děti. Sama o sobě říkala, že je konzervativního zaměření.²¹

Výsledkem její badatelské činnosti byly i žaloby na ochranu osobnosti. Katolický kněz a v letech 1936–1978 šéfredaktor novin pasovského arcibiskupství *Passauer Bistumsblatt* Dr. Emil Janik (1906–1981) psal podle Rosmusové pronacistické úvodníky a mimo jiné jej – tak, jak jí ho popisovali svědci – označila za *hnědého Emila*. Na veřejnosti se Janik těšil všeobecné úctě a odhalení Rosmusové byla považována za *odporné pomluvy*. Janikův bratr Erwin Rosmusovou žaloval. Autorka nakonec souhlasila s tím, že veřejně nebude označení *hnědý Emil* používat.²²

Gynekolog Franz Maria Clarenz, jenž zemřel v roce 1965, měl v nemocnici v Hutthurmu u Pasova během války podle jejich zjištění provádět *sadistické potraty* bez narkózy na několika desítkách polských, ruských a ukrajinských nuceně nasazených dělnic.²³ Vdova Viktoria Luise Clarenzová Rosmusovou v roce 1993 zažalovala s tím, že po zveřejnění její knihy utrpěla velký emocionální šok. Žaloba argumentovala tím, že Clarenze sice po válce vyšetřovaly americké vojenské orgány, ale obvinění byl v roce 1947, stejně jako o dva roky později u německého soudu, zproštěn.²⁴ V Clarenzův prospěch svědčily jeho pacientky i zdravot-

18 Rosmusová vystupovala také v řadě dokumentů, například *Von deutscher Toleranz* (1986), *Gegen den Strom* (1988), *Das Passau - Washington: Das „schreckliche Mädchen“ wandert aus* (1993), *Passau - Washington: Das „schreckliche Mädchen“ in Amerika* (1995).

19 MARCUSE, Harold: Generational Cohorts and the Shaping of Popular Attitudes towards the Holocaust. In: ROTH, John K. - MAXWELL, Elisabeth - LEVY, Margot - WHITWORTH, Wendy: *Remembering for the Future. The Holocaust in an Age of Genocide*, s. 654–656.

20 K této generaci řadí Marcuse například historika Michaela Brennera (nar. 1964), jenž v esejistické soutěži v letech 1982–1983 zvítězil s tématem života weidenských Židů během nacistické éry. Poté se z něj stal uznávaný historik, jenž jako jeden z nejmladších profesorů v zemi vedl od roku 1997 na Mnichovské univerzitě oddělení židovské kultury a historie. MARCUSE, Harold: *Generational Cohorts And The Shaping Of Popular Attitudes Towards The Holocaust*, s. 654–656.

21 ROSMUS, Anna: *Out Of Passau*.

22 Tamtéž. Též DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 362.

23 ROSMUS, Anna: *Wintergrün. Verdrängte Mord*. Labhard, Konstanz 1993.

24 ALLEN, Arthur: German Town Wins A Round in Fierce Battle for its Reputation. Woman Who Writes about Nazi Period Loses in Court Case. *The Seattle Times*, 15. 8. 1993 – viz <https://archive.seattletimes.com/archive/?date=19930815&slug=1716048> (citováno k 2. 2. 2021).

ní sestry, které potvrdily, že ženy k ničemu nenutil, zákroky prováděl v souladu s etickými pravidly, léčil stejně Němky i cizinky a k potratům, jimž se pokoušel vyhnout, byl proti své vůli nucen německými zdravotnickými úřady.²⁵

Rozporováno bylo také tvrzení Rosmusové, že všechny pracovnice byly k potratům nuceny, podle záznamů se jim v nemocnici v Hutthurmu mělo narodit přes 100 dětí. Soud shledal, že Rosmusová nedodala pro svá tvrzení dostatečné důkazy, a dospěl k závěru, že vedla k výraznému poškození posmrtné ochrany osobnosti, a to zvláště tím, že svými veřejnými vystoupeními Rosmusová seznámila s Clarenzovými údajnými zločiny miliony čtenářů. Soud také potvrdil, že právo na ochranu dobrého jména platí i padesát let po údajném činu mimo jiné i proto, že příbuzní a pozůstalí žili a pracovali na stejném místě jako Clarenz.²⁶

Soud Rosmusové zakázal opakovat obvinění, že Clarenz *bezbranným obětem vyjímá z děloh ještě živé děti*, v opačném případě mohla dostat pokutu až 500 000 marek nebo šestiměsíční vězení.²⁷ Rosmusová se bránila tím, že v její prospěch mluví

dodatečně objevené dokumenty a svědectví, a o verdiktu prohlásila, že jde o klasický příklad soudu, který dělá všechno pro to, aby chránil pachatele zločinů, a nikoli jejich oběti.²⁸

Rozsudek postavil do negativního světla i její předchozí zjištění. Kritici jí začali vyčítat, že svoji průkopnickou a odvážnou snahu zveřejňovat zločiny minulosti stále více rozměňuje osobním marketingem. Rosmusová to pragmaticky odůvodňovala neúprosnými pravidly knižního trhu především ve Spojených státech, kde se v devadesátých letech natrvalo usadila. Působila tam například v Muzeu holokaustu ve Washingtonu. Nadále publikovala a pravidelně se účastnila veřejných akcí spojených s připomínáním holokaustu. Jak poněkud jízlivě poznamenal novinář Henryk Broder, Američané v ní našli *dobrého Němce*, jehož mohli mít rádi, fotit se s ním a objímat ho.²⁹

Moje matka nebyla lesba

Anna Hájková³⁰ se do pozornosti českých i evropských médií dostala díky žalobě, v jejímž centru stojí příběh dozorkyně Anneliese Kohlmannové a vězeňkyně Heleny Sommerové,³¹

Anna Hájková se zabývá homosexualitou v kontextu holokaustu Foto: Michal Šula

o němž Hájková několikrát psala.³² Sommerová byla v prosinci 1941 deportována se svojí rodinou do Terezína, o dva roky později do Osvětimi a odtud do Neuengamme u Hamburku. Osvobození ji zastihlo v Bergen-Belsenu. Kohlmannová vstoupila do NSDAP a na podzim 1944 se stala dozorkyní v koncentračním táboře

25 Potraty byly v Třetí říši zakázány, ale nuceně nasazené pracovnice z východu získávaly od úřadů speciální povolení. Viz *Prozesse: Grob entstellt*.

26 Postmortaler Persönlichkeitsschutz. *EE Erbrecht effektiv*, 2007, č. 3, s. 50 - viz <https://www.iww.de/ee/archiv/postmortaler-persoentlichkeitsschutz-schutz-der-persoentlichkeitsrechte-nach-dem-tod-im-lichte-der-rechtsprechung-f9375> (citováno k 2. 2. 2021).

27 *Prozesse: Grob entstellt*; ALLEN, Arthur: *German Town Wins a Round in Fierce Battle for its Reputation. Woman Who Writes about Nazi Period Loses in Court Case*.

28 ALLEN, Arthur: *German Town Wins a Round in Fierce Battle for its Reputation. Woman Who Writes about Nazi Period Loses in Court Case*. Kniha podle některých recenzentů staví spíše na manipulacích a poloprávdách. Viz též *Prozesse: Grob entstellt* či BRIDGE, Adrian: "Bad girl" of Passau keeps the Holocaust wounds wide open, *The Independent*, 15. 8. 1993 - viz <https://www.independent.co.uk/news/world/bad-girl-of-passau-keeps-the-holocaust-wounds-wide-open-adrian-bridge-in-berlin-finds-that-despite-1461154.html> (citováno k 2. 2. 2021). Kniha Rosmusové skutečně nesplňuje některá pravidla pro historickou práci. Například první svědectví, podle nějž měl hutthurmský farář Johann Winkler 30. prosince 1943 hlásit svým nadřízeným, že Clarenz provedl krutým způsobem potrat jedné polské dělnice, Rosmusová zdrojuje jakýmsi rozhovorem z 25. května 1992. Neuvádí ale, s kým jej vedla. ROSMUS, Anna: *Wintergrün*, s. 12. Čtenář může nabýt dojem, že hovořila právě s Winklerem, jenž ovšem zemřel v dubnu 1945 - viz http://www.denkmalprojekt.org/2009/hutthurm_kirche_bay.htm (citováno k 2. 2. 2021).

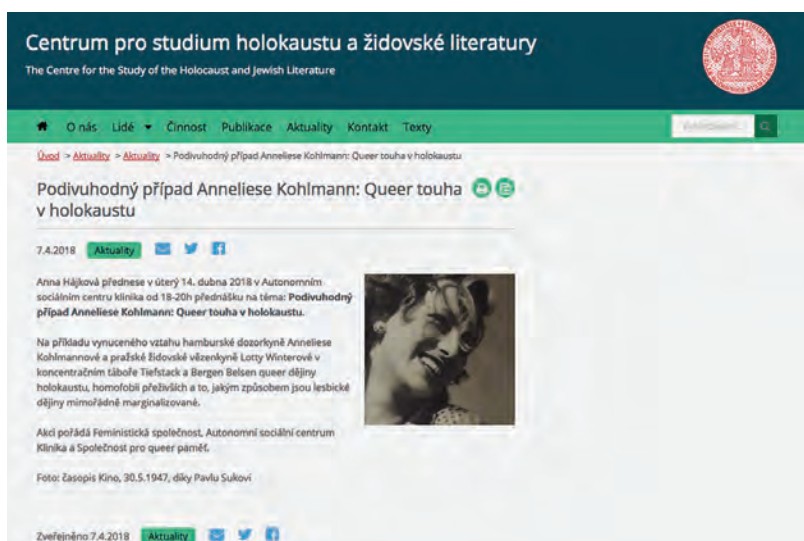
29 BRODER, Henryk M.: *Ehrungen*.

30 Anna Hájková působí jako Associate Professor na University of Warwick a zabývá se queer dějinami holokaustu. Nejnověji jí vyšla kniha *The Last Ghetto: An Everyday History of Theresienstadt*. Oxford University Press, Oxford 2020.

31 Na rozdíl od Kohlmannové není Helena Sommerová pravé jméno aktérky příběhu. Po mém dotazu na potvrzení její pravé identity mne dr. Hájková odkázala na svého právního zástupce Philippa von Mettenheima, jenž tuto část mého e-mailového dotazu nechtěl komentovat. Viz Odpověď Philippa von Mettenheima z 18. 2. 2021 na dotaz autora z 18. 1. 2021. V textu proto zachovávám jméno, které používá Hájková. Nicméně po porovnání životopisných údajů, jež Hájková uvádí, se s největší pravděpodobností jedná o osobu,

Neugraben, jenž byl pobočkou tábora Neuengamme a kam bylo z Osvětími umístěno i 500 žen z terezínského rodinného tábora. Neměla mezi vězeňkyněmi nejhroší pověst a Hájková na základě svědectví přeživších a dobových dokumentů dospěla k závěru, že se do Sommerové zamilovala a obě ženy mohly mít lesbický vztah, ať již z donucení, či konsenzuální.³³ V textu pro *German Studies* z července 2020 Hájková píše: *Nemůžeme s jistotou tvrdit, že se vztah mezi Kohlmannovou a Sommerovou proměnil ve vztah tělesný. [...] Kohlmannová byla v pozici, aby se Sommerovou strávila noc. Většina vztahů během holokaustu se proměnila ve vztahy tělesné: sexualita byla způsobem komunikace, příslibem, protihodnotou a prostředkem, jak si člověk mohl připomenout, že je naživu.*³⁴

Na některých pozvánkách na přednášky Anny Hájkové bylo možné v době přípravy tohoto článku dohledat skutečná jména osob, která jí soud zakázal používat
Repro: PaD

o níž se píše pod skutečným jménem například STRUSKOVÁ, Eva: *Lotte Porges - The Story Behind the Photograph*, 8. 5. 2018 - viz <https://blog.ehri-project.eu/2018/05/08/lotte-porges/> (citováno k 2. 2. 2021). Autorka tu rekonstruuje příběh fotografie dívky v propagandistickém filmu *Theresienstadt. Ein Dokumentarfilm aus dem jüdischen Siedlungsgebiet*, známý též jako *Der Führer schenkt den Juden eine Stadt - The Führer Gives a City to the Jews (1944)*. Historik Karel Magry tuto dívku chybně identifikoval jako režisérku Irenu Dodalovou. Poté, co záběry uviděla v jednom dokumentárním filmu, poznala v ní její příbuzná svoji matku, jež se narodila v roce 1922 ve Frankfurtu, ale mládí strávila v Praze. Studovala na německé škole, pohybovala se v uměleckých kruzích, její portrét například namaloval David Friedmann a fotil ji Karel Ludwig. Po válce - než se vdala a odešla z Československa - se pokoušela o filmovou kariéru a právě její portrét od Karla Ludwiga uveřejněný na titulní straně časopisu *Kino* v roce 1947 hraje v případě Hájkové důležitou roli.

32 HÁJKOVÁ, Anna: *Mezi láskou a donucením. Právo*, 13. 2. 2020 - viz <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/historicka-anna-hajkova-mezi-laskou-a-donucenim-40312912>; TÁŽ: *Eine queere Beziehung im KZ: Als sich eine Aufseherin in die Jüdin Helene Sommer verliebte. Der Tagesspiegel*, 14. 12. 2019 - viz <https://www.tagesspiegel.de/gesellschaft/queerspiegel/eine-queere-beziehung-im-kz-als-sich-eine-aufseherin-in-die-juedin-helene-sommer-verliebte/25329104.html>. Podrobně s poznámkovým aparátem především HÁJKOVÁ, Anna: *Den Holocaust queer erzählen. The Warwick Research Archive Portal (WRAP)* - viz <http://wrap.warwick.ac.uk/98736>. U tohoto článku chybí datace, ale pravděpodobně se jedná o text HÁJKOVÁ, Anna: *Den Holocaust queer erzählen. In: AFKEN, Janin - FEDDERSEN, Jan - GAMMERL, Benno - NICOLAYSEN, Rainer - WOLF, Benedikt: Jahrbuch Sexualitäten 2018*. Wallstein, Göttingen 2018, s. 86-110. HÁJKOVÁ, Anna: *Between Love and Coercion: Queer Desire, Sexual Barter and the Holocaust. German History*, July 2020 - viz <https://academic.oup.com/gh/advance-article-abstract/doi/10.1093/gerhis/ghaa047/5871843>. O soudním sporu viz BATTY, David: *Holocaust survivor's daughter in legal battle with historian over claim of lesbian liaison with Nazi guard. The Guardian*, 8. 10. 2020 - viz <https://www.theguardian.com/education/2020/oct/08/survivors-daughter-sues-historian-claim-lesbian-liaison-nazi-guard>. GROTHE, Solveig: *Klage gegen Historikerin. Lesbische Beziehungen im KZ - zu intim für die Forschung? Der Spiegel*, 17. 12. 2020 - viz <https://www.spiegel.de/geschichte/lesbische-beziehungen-im-kz-zu-intim-fuer-die-forschung-a-74df1056-ec60-44f9-a2b4-5697493d7a3f>. BATTY, David: *Court fines historian over claims of Holocaust survivor's lesbian affair. The Guardian*, 21. 12. 2020 - viz https://www.theguardian.com/education/2020/dec/21/court-fines-historian-over-claims-holocaust-survivor-lesbian-affair?CMP=Share_iOSApp_Other. Tyto články pak byly reflektovány v tisku. Moje matka neměla poměr s dozorkyní, stěžuje si žena na českou historičku. *idnes.cz*, 12. 10. 2020 - viz https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/historicka-anna-hajkova-holokaust.A201012_151517_zahranicni_bur. Německý soud dal české historičce pokutu kvůli studii o holokaustu. *idnes.cz*, 22. 12. 2020 - viz https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/ceska-historicka-soud-nemecko-holokaust-prezivsi-homosexualita-dozorkyne.A201222_181727_zahranicni_jhr (vše citováno k 2. 2. 2021).

33 HÁJKOVÁ, Anna: *Eine queere Beziehung im KZ; TÁŽ: Between Love and Coercion*.

34 HÁJKOVÁ, Anna: *Between Love and Coercion*, s. 13. *We cannot know for certain whether Kohlmann and Sommer's relationship became physical. [...] Kohlmann was in the position to spend the night with Sommer. Most relationships in the Holocaust became physical: sexuality was a mode of communication, a promise, a counter-value and a means to remind oneself that one was alive* (originál citace).

Právě pojmenování možného sexuálního vztahu se stalo jádrem žaloby.³⁵ Při svém výzkumu Hájková kontaktovala v roce 2014 dceru Heleny Sommerové. Ta jí potvrdila, že díky tomu, že se do ní dozorkyně zamilovala, dostalo se její matce v táboře zvláštního zacházení. Odmítla však, že by se jednalo o vztah fyzický.³⁶ Když vyjádřila obavy z chystané publikace příběhu, Hájková jí měla v e-mailové zprávě z 21. června 2014 napsat, že ve své práci nebude používat plné jméno její matky a označí její příjmení zkratkou.³⁷ Žalovaná pak ale měla jednu ze svých přednášek promovat na svém twitterovém účtu s využitím fotografie matky žalobkyně. Žalobkyně si stěžovala především na znění propagačních materiálů k přednáškám. Deníku *The Guardian* Hájková řekla, že na tento svůj slib prostě zapomněla.³⁸ V žalobě je například citován tento text anonce s titulkem *Sexualita v koncentračním táboře – aspekty jednoho vynuceného vztahu mezi ženami*, v němž se mělo uvádět, že *v zimě roku 1945 vězni ženského lágru Tiefstack fascinovaně a znechuceně sledovali vztah mezi dozorkyní [jméno vynecháno] a vězeňkyní [jméno vynecháno]. I když většina*

přeživších dozorkyní popisovala jako „slušnou“, lesbický vztah u nich vzbudil nelibost, v níž se odrážela homofobie vězeňského kolektivu.

Žalobkyně argumentovala tím, že by její matka nechtěla, aby byly její jméno a podobizna zveřejněny v souvislosti s lesbickou sexualitou v koncentračních táborech, s odůvodně-

Deníku *The Guardian*
Hájková řekla, že na tento svůj slib prostě zapomněla

ním, že to zničilo matčinu celoživotní image. Žalující strana tím dokládala, že posmrtná osobnostní práva matky žalobkyně byla porušena, a žádala, aby žalovaná nezmiňovala ani nešířila tvrzení, že mezi dozorkyní a matkou žalobkyně byl jakýkoliv sexuální či lesbický vztah, dále aby nepoužívala nezkrácené příjmení a aby nešířila či veřejně neukazovala podobiznu matky žalobkyně.³⁹

Soud ve Frankfurtu nad Mohanem rozhodl v roce 2020 ve prospěch žalobkyně, jež podle něj měla právo chránit posmrtná osobnostní práva své matky. Podle rozhodnutí soudu

má každá osoba i po své smrti nárok na ochranu svého jména i pověsti a důstojnost matky žalobkyně byla v tomto případě narušena. Podle soudu nezáleželo na tom, zda tvrzení žalované o údajném lesbickém vztahu bylo pravdivé, či nikoli. Jednalo se o privátní záležitost a tvrzení o údajném lesbickém či sexuálním vztahu představovalo zásah do soukromé sféry, a to i přesto, že podle soudu se společenské normy od té doby změnilly.⁴⁰

Další fáze sporu nastala ve druhé polovině roku 2020, kdy žalobkyně podala žalobu podruhé, protože se domnívala, že žalovaná porušila soudní příkaz z května 2020. Soud jí dal podle týdeníku *The Guardian* za pravdu a udělil historičce pokutu ve výši 4000 eur, protože podle právního zástupce žalobkyně byl inkriminovaný materiál stále k dispozici v online prostoru.⁴¹ Hájková již předtím týdeníku sdělila, že šla nad rámec výroku soudu a používala pseudonym, a nikoliv zkratku jména, když hovořila či psala o údajném vztahu těchto dvou žen.⁴²

Žalobkyně ovšem také podala stížnost na Warwickou univerzitu, kde Hájková působí, s dotazem, zda

35 Postoj žalující strany můžeme částečně zrekonstruovat z anonymizované případové studie právní firmy Seyfert, jež v základních parametrech odpovídá případu. I na to mířil můj dotaz na dr. Hájkovou, respektive jejího právního zástupce, který mi potvrdil, že Hájková byla skutečně jednou ze stran v tomto popsaném sporu. Poukázal ale také na to, že případ zde není prezentován zcela správně, například zde není jasně uvedeno, že ve svých vědeckých výstupech Hájková žádná posmrtná osobnostní práva neporušila. Viz Odpověď Philippa von Mettenheima z 18. 2. 2021 na dotaz autora z 18. 1. 2021. Viz SEYFERT, Christian: Regional Court Frankfurt am Main: Postmortem personality right of a Holocaust survivor prevails over publications by a British history professor (Case 2-03 O 306/19), 15. 5. 2020 – viz <https://zellerseyfert.com/en/litigationblog-detail/items/regional-court-frankfurt-am-main-postmortem-personality-right-of-a-holocaust-survivor-prevails-over-publications-by-a-british-hi.html> (citováno k 2. 2. 2021).

36 BATTY, David: *Holocaust survivor's daughter in legal battle with historian over claim of lesbian liaison with Nazi guard.*

37 SEYFERT, Christian: *Regional Court Frankfurt am Main.*

38 BATTY, David: *Holocaust survivor's daughter in legal battle with historian over claim of lesbian liaison with Nazi guard.*

39 SEYFERT, Christian: *Regional Court Frankfurt am Main.* Přestože většina inkriminovaných anoncí není již na internetu k dispozici nebo již splňuje verdikt soudu na anonymizaci jména matky žalobkyně, některé anonce v původní podobě bylo možné při finalizaci textu ještě nalézt, například na stránce Centra pro studium holokaustu a židovské literatury. V sekci *Aktuality* ze 7. dubna 2018 anoncována přednáška Anny Hájkové *Podivuhodný případ Anneliese Kohlmann: Queer touha v holokaustu*. Matka žalobkyně je tam uvedena nejen pod plným jménem, ale i s inkriminovanou fotografií z roku 1947 – viz <https://holokaust.ff.cuni.cz/cs/2018/04/07/podivuhodny-pripad-anneliese-kohlmann-queer-touha-v-holokaustu/> (citováno k 2. 2. 2021).

40 SEYFERT, Christian: *Regional Court Frankfurt am Main.*

41 BATTY, David: *Court fines historian over claims of Holocaust survivor's lesbian affair.*

42 BATTY, David: *Holocaust survivor's daughter in legal battle with historian over claim of lesbian liaison with Nazi guard.*

je její výzkum v souladu s etickými standardy univerzity,⁴³ a zpochybnila tak profesionální integritu Hájkové. Žalobkyně vyzvala univerzitu, aby prozkoumala svědectví jedné z pamětnic s tím, že právě ona potvrzuje, že její matka fyzický či sexuální vztah s dozorkyní neměla.⁴⁴ S největší pravděpodobností se jedná o Ditu Krausovou, která s Helenou Sommerovou žila v táboře v jedné místnosti. Podle vzpomínek Krausové, vydaných knižně v roce 2018, se Sommerové díky její kráse dostávalo ve všech táborech *lepšího zacházení než nám*. Dozorkyně byla podle ní lesbička, za Helenou pravidelně chodila, trávila s ní večery, ale jen si s ní *šeptem povídala*. Sommerová podle Krausové naopak lesbičkou *určitě nebyla* a jejich vztah nezašel dál, *než jsme viděly*.⁴⁵ Podobně se vyjádřila i v roce 2020 pro *The Guardian* a zároveň dodala, že ji Hájková nikdy nekontaktovala, ale že se domnívá, že musela o jejích pamětech vědět. Ve stejném duchu se v článku vyslovila také žalobkyně, když označila za *nevysvětlitelné*, že Hájková nedokázala vyzpovídat jednu z mála stále žijících svědkyň.⁴⁶

Historici Michael Beckerman a Katherine Lebowová, kteří sepsali na obranu Hájkové petici,⁴⁷ vytýkají autorovi článku Davidu Battymu, že neuvedl, že Hájková svědectví oné

přeživší ve skutečnosti zmínila, a to v článku pro *German Studies*, který vyšel v červenci 2020.⁴⁸ Problém je, že Hájková psala o Heleně Sommerové několikrát, a tyto texty se od sebe liší, například právě tím, zda v nich svědectví Krausové využívá. V německé verzi textu z roku 2018

Žalobkyně označila za nevysvětlitelné, že Hájková nedokázala vyzpovídat jednu z mála stále žijících svědkyň

Hájková svědectví Krausové nezmiňuje pravděpodobně z důvodu, že její paměti vyšly až v září 2018. Není tedy jasné, zda se žalobkyně při svém obvinění z neprofesionality neodvolávala na verzi, kde svědectví Krausové chybí (2018), či na tu, kde je již, jak podotýkají Beckermann s Lebowovou, zmíněno (2020).⁴⁹

Zbývá se vyrovnat s námitkou, proč Hájková nekontaktovala Krausovou přímo a nevyzpovídala ji, jak jí žalobkyně vyčítá. Ve zmíněném článku z roku 2020 Hájková Krausovou v poznámce pod čarou zmiňuje s tím, že je to jediné svědectví, které odporuje její tezi o fyzickém či sexuálním vztahu mezi Anneliese Kohlmannovou a Helenou Sommerovou.⁵⁰ Je tam však ještě douška, že Krausová předtím podle Hájkové učinila *homofobická vyjádření*.⁵¹

Utajená láska

Hájková tu pravděpodobně odkazuje na jinou, starší kauzu z června 2018, kdy v newsletteru *Terezínské iniciativy* zveřejnila výzvu, že pro svoji studii o vychovateli terezínské mládeže Fredym Hirschovi hledá svědky o jeho přátelích a partnerech.⁵² Poté v září 2018 na konci článku pro *Lidové noviny* o homosexuálním vztahu mezi Hirschem a Janem Mautnerem *Utajená láska v době holokaustu* dodala, že *Terezínská iniciativa* odmítla zveřejnit výzvu v její původní verzi s tím, že podle jedné z pamětnic by zmínka o Hirschově homosexualitě mohla *znevážit jeho památku*. Hájková podotkla, že výzva nakonec mohla vyjít až poté, co z ní vypustila zmínky o vztahu mezi Hirschem a Mautnerem, jenž je v konečném textu označen jako *osobní přítel*. Hájková to považovala za důkaz, že homosexualita obětí holokaustu byla a stále je vnímána jako dehonestující, a snahu iniciativy označila za krok k *vymazání posledních stop jednoho příběhu lásky uprostřed běsnícího holokaustu*.⁵³

43 Tamtéž.

44 BATTY, David: *Court fines historian over claims of Holocaust survivor's lesbian affair*.

45 KRAUSOVÁ, Dita: *Odložený život. Skutečný příběh osvětimské knihovnice*. Ikar, Praha 2018.

46 BATTY, David: *Court fines historian over claims of Holocaust survivor's lesbian affair*.

47 Pod petici se podepsalo na 350 akademiků z celého světa. Její autoři Battymu mimo jiné vyčetli, že vynechal důležitý fakt, a to, že soud nezpochybnil právo Hájkové o daném tématu psát. Dále naznačili, že došlo k úniku informací z probíhajícího šetření na Warwické univerzitě, z nichž měly čerpat podle nich zkreslené Battého články. Konečně obvinili Battého z toho, že se pouští do *homofobického teritoria* a implikuje, že lesbický vztah je sám o sobě urážkou v kontextu ženského vzpomínání na holokaust. Poukázali na to, že předmětem žaloby například nebyl jiný – heterosexuální – vztah, který měla Helena Sommerová předtím mít s vězeňským kápelem Willy Bachmannem. LEBOW, Katherine – BECKERMANN, Michael: In Support of Difficult History. *The New Fascism Syllabus*, 21. 12. 2020 – viz <http://newfascismsyllabus.com/opinions/in-support-of-difficult-history/>. Petice viz <https://docs.google.com/document/d/18sqnlbwcEHjKsKXOlwmbF1D27tPF9E-mZwMzikKuxI4/edit> (obě citováno k 2. 2. 2021).

48 LEBOW, Katherine – BECKERMANN, Michael: *In Support of Difficult History*. Též HÁJKOVÁ, Anna: *Between Love and Coercion*. Stojí za připomenutí, že v době psaní tohoto textu, v lednu 2021, bylo na stránce oznámení, že článek byl *dočasně stažen*.

49 HÁJKOVÁ, Anna: *Den Holocaust queer erzählen*.

50 KRAUSOVÁ, Dita: *Odložený život*.

51 HÁJKOVÁ, Anna: *Between Love and Coercion*.

52 HÁJKOVÁ, Anna: Hledám někoho, kdo si pamatuje na Jendu Mautnera. *Terezínská iniciativa* č. 91, červen 2018, s. 19.

53 HÁJKOVÁ, Anna: *Utajená láska v době holokaustu*. *Lidové noviny*, 8. 9. 2018, s. 23.

Postoj pamětnice označila za *velmi cenný výraz čiré homofobie* a chtěla se s ní podle svých slov setkat.⁵⁴

Michal Stránský za předsednictvo *Terezínské iniciativy* v odpovědi Hájkovou obvinil z pomluvy a podotkl, že verzi, která nakonec vyšla, Hájková sama autorizovala. Některé z původních pasáží výzvy Stránský označil za *pro náš časopis naprosto nevhodné* s tím, že *dnes žijící přeživší byli tehdy dětmi a dost možná neměli vůbec ponětí o tom, že něco jako homosexualita existuje*.⁵⁵

Na Hájkovou zareagovala i Dita Krausová – a ona je zřejmě tou pamětnicí, podle níž měla homosexualita znevážit Hirschovu památku. Neochotu zveřejňovat sexuální preference předvíšších ovšem Krausová zdůvodnila tím, že se jedná o *privátní záležitost jednotlivců*, a ne o *projev homofobie*.⁵⁶ Zároveň se však ohradila proti dalšímu tvrzení z textu Hájkové pro *Lidové noviny*, a to, že by od ní pocházela informace o údajných Hirschových sexuálních stycích s vojáky Wehrmachtu (kterou Hájková z faktické stránky věci považuje za *nepravděpodobnou*).⁵⁷ V logice textu Hájkové své tvrzení navázala na svoji kritiku dokumentárního filmu Rubiho Gata *Dear Fredy*, kombinujícího očita svědectví přeživších, archivní záběry a také fiktivní animované pasáže. A v jedné z nich se Hirsch tajně schází v Praze s anonymním německým vojákem k milostné schůzce. K tomu hlas v hebrejštině říká, že Hirsch měl kontakty mimo svou židovskou

LIDOVÉ NOVINY | Šestná 6. září 2018

ORIENTACE | ARCHIV

V 123

Utajená láska v době holokaustu

Příběh lásky Fredyho Hirsche a Jana Mauntera ukazuje, že homofobní předstupy neustále přetrvávají. Podle Terezínské iniciativy, která sdružuje české přeživší holokaustu, by se u homosexualitě oběti šoa nemělo mlčet, aby se tím neznevažovala jejich památka.

ANNA HÁJKOVÁ
mautnerka

Mlád, pohledy, charakteristický, aktivní sportovec. Žal a homosexualita. Ze se o jeho sexuální orientaci vůbec ví, je naprosto nejasné. Někdy dokonce jsou spore dějiny holokaustu z velké části zahaleny mlčením říjících pamětníků.

Ve svých devatenácti letech v roce 1935 Fredy Hirsch emigroval z nacistického Německa do Československa. V roce 1941 byl deportován do Terezína. Tam se z mladého sportovce stala jedna z volněších osobností židovské samostatnosti. Jako vedoucí mládeže byl Hirsch velice oblíben. Ne své funkci vzdal mimo jiné sportovní kariéru po ústupu židovských adolescentů z Československa, Německa, Rakouska a Slovenska. Dnem, když v dospívání zažil jen anti-semitický útok, Hirsch vstoupil do snahy o sebeobranu.

Jedni i Fredy působili jako instruktoři tělovýchovy v židovském sportovním centru Hagibor a nadále se věnovali vyzdělávání židovské mládeže.

O jeho homosexualitě se až tehdy vědělo a odměně byla informována. Sexuální orientaci zmínil i dva Hirschovy knižní životopisy: jeden od české novinářky Laila Oshiforové, druhý napul německý publicista Dirk Kämper. Končí sebou i dokumentární film *Nefel v Opatově* (2016) Aarona a Rubiho Cechomových a *Drahý Fredy* (2017) Rubiho Gata. V těchto novinách o Fredyho Hirschovi psal Pavel Kuta (LN Orientace, 18. 4. 2016).

Co je zavrženost?
17 Fredyho osobnostem životem až do nedávna nevěděli, nic konkrétního. Až nyní nové prameny z hrobového spouky Mládkovi odobře z-pamětníků dokla-

svojký heterosexuální. Ale u nich nepodléhají (ovšem Dity Pláček-Krausové, která byla tehdy 12 let, že ale výslovně nepřevládá. Je by se 25letý homosexualitě volně se svým sexuálním životem.

výborně valila Janova maminka Gust Maunterová. Dá se tedy předpokládat, že partneri měli podobnosti židovských tradi-cí. Fredy byl ale faktis sironic. „Byli v židovské sítkové zmaná dvojice.“

de. V listopadu 1941 Hirsch spolu se skupinou osmitisícových vězňůch deportovali do Terezína.

Tam měl spota s Gustav Redlichem neznámí odlišně PŘE-mládě, prave-

Jan Maunter/Martin
(18. 11. 1912 - 2. 6. 1991), starost židovské mládeže Hagibor a učitel v židovské Hirschově škole organizace Hagibor a v západě židů se upínání v upříklém i mladistvých mládežnických Fredyho Hirschovi

Alfred „Fredy“ Hirsch
(12. 2. 1915 - 8. 3. 1944) jako Jan Hirsch samoprávně v Terezíně, kde ho deportovali v roce 1941

— jako učitel na hraběnském gymnáziu, kde podle sportovní pamětníků vznikl přírodní v Opatově

Změna přímění
Nepřetíž však bez újevy na zdraví. Z úboho se vsadí rekonvalescenční, pus-ty nebyl povolán do postavení vojenské sláhy. Byl však vyznamán v židovské obec a své židovské změní přímění vymění za německého Martin. V židovské o změnu jména svého, že i nezávisle rodiny přetíž jen on. V té době žil v rodině svého bratra: Franzka, který se vžil v Pačovicích, kde přežil válku. Jedním z posledních lidí, kteří si Jana pamatují, je jeho přítel Martin Maunter. Dvakrát je mu 80 let a žije v Austrálii. „Jan byl fanatikem a velmi inteligentní. Znamení jsem, jak dlouho mi paměť, a byla skvělá. Dokázal si zorganizovat dlouhý seznam slova a spojovat je s přirozením (obecnějším) pořádkem. Říkal, že se nikdy neměl moc rádi, nicméně mu přetíž si látko před zřetelností.“ Na otázku, jak byla Janova sexuální orientace, se skákal, že slovo „homosexuální“ existuje v jazyce Jan. Janova sexuální orientace.

Jedni složili ústní výpovědi a někdy,

Podle odhadu se po vyvěřování mčené práci a podrobné smrti dožila konce války nevěla polovina vězňů. Mezi těmi, kteří přežili, byl i Jan Maunter.

let působit jako lékař v Praze. Růžko pečovali, která se s Janem setla opět po válce, vzpomíná, že znovu měl smrtelnou lásku v lásku a v novém partnerem, židovským lékařem Waldem Löwyem, v síni se sestřelení v záloze Schwarzhofce. To však netrvalo dlouho, protože Jan Maunter/Martin zemřel 2. září 1943 na tuberkulózu a prokázanou nemocí Bř. Bulovce. Je tragické, že lékař pochtěl nemoc, která se u něj tehdy dala léčit díky antibiotikům, jež byla dostupná i v koncentracích. Československa, vřelže se v lásce. Každobě války, které omezovaly tuberkulózu, se ale instál vylučila i medicínskými metodami, tj. poljevy v řadě-ských sanatoriích a pneumostomii.

Jedni lidé, kteří si dnes ještě na Janu a jeho vřelci s Fredyho Hirschovi mohou vzpomínat, jsou bývalí vězni v Terezíně. Píše Terezínská iniciativa, sdružení českých pamětníků holokaustu, odměla vřelceji ve svém hrobovém krávy úboho s Maunterovi, což by pomohlo najít ty, kteří ho znalí. Z původně obydlejší židovské se stala národně-konfesionální záležitost. Jedna z pamětnice židovci zmanila s tím, že by se o době zmanění tajemství Fredyho Hirschovi

V roce 2018 v článku pro *Lidové noviny* Anna Hájková tvrdila, že *homosexualita obětí holokaustu byla a stále je vnímána jako dehonestující*

Repro: PaD

komunitu a mohl se pravděpodobně stýkat s homosexuálně naladěnými vojáky Wehrmachtu a získávat od nich informace o budoucím osudu Židů. Není zcela jasné, kdo tuto informaci v dokumentu pronáší⁵⁸ – zda

Dita Krausová, která v dokumentu v jiných pasážích skutečně vystupuje, nebo historička Dr. Margalit Shlain, jež hovoří k tématu hned před inkriminovanou pasáží. Spíše se kloním ke druhé variantě.⁵⁹

54 FIALA, Jaroslav: Lidé bez dějin jsou vlastně prach. *Alarm*, 27. 7. 2018 – viz <https://a2alarm.cz/2018/07/lide-bez-dejin-jsou-vlastne-prach> (citováno k 2. 2. 2021).

55 V původním znění mělo být například: *Dodneška se ale tradují homofobní osočení, podle kterých byl Hirsch sexuálně přitahován k mladým chlapcům. Místo aby se výzkum tímto homofobním označením, jako je pederast, analyticky zabýval – tato stigmatizace ukazuje hranice tolerance vůči teplému cizinci Hirschovi – bývá nezmíněna.* STRÁNSKÝ, Michal: Otevřený dopis pí Anně Hájkové. *Terezínská iniciativa* č. 92, září 2018, s. 23.

56 KRAUSOVÁ, Dita: Fredyho sexuální preference? Irrelevantní! *Terezínská iniciativa* č. 92, září 2018, s. 23.

57 Tamtéž. Též HÁJKOVÁ, Anna: *Utajená láska v době holokaustu*.

58 Dotaz na režiséra filmu zatím zůstal bez odpovědi.

59 Citovaná pasáž je v čase od 22:09 do 22:47 podle anglických titulků. *Dear Fredy* (režie Ruby Gat, 2018, Izrael) – viz https://docsforeducation.com/Dear_Fredy.php (citováno k 2. 2. 2021). Autor by zde chtěl poděkovat distributorovi Nahamu Lauferovi za možnost film zhlédnout.

Zpřesňování hranic svobody projevu

V soudních sporech, v nichž jsou historici žalováni za poškození dobrého jména nebo pověsti živých či zesnulých, se střetávají pohledy nejrůznějších zájmových a zainteresovaných skupin, od profesionálních historiků a soudců až po novináře, pamětníky nebo laické zájemce o historické události, jež nezřídka představují neuralgické body kolektivního vzpomínání a nejrůznějších politik paměti v daných státech, společnostech či komunitách. I díky tomu se tyto případy stávají cenným studijním materiálem, jak se s historií v dané době a v daném místě pracuje, jak je vnímána, (dez)interpretována a komunikována.⁶⁰

Soudní spory mohou výrazně zasahovat do práce historiků. Již samotné žaloby, nemluvě o přelíčení či rozsudcích, na ně mohou vytvářet tlak, snižovat jejich ochotu určitá témata zkoumat a tím v nich podporovat autocenzuru, byť, jak ukázala řada případů, soudy neřešily nebo nechtěly řešit podstatu sporu z hlediska historického (zda se něco stalo, nebo ne, případně jak se to stalo), nýbrž to, zda právo na svobodné badání nekoliduje s jiným právem a ve kterém konkrétním případě má

čí právo přednost. V takovém případě může rozhodnutí soudu ohrozit (nebo naopak ochránit) celou jednu oblast historického bádání, jako se tomu stalo v případě zamítavého rozhodnutí českého Ústavního soudu TZ 4/2017 z ledna 2017 k návrhu Nejvyššího soudu na vyslovení protiústavnosti § 37 odst. 6 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, jenž se týkal přístupu k archiváliím vzniklým před 1. lednem 1990 z činnosti bezpečnostních složek.⁶¹ Daný náález je pro historiky užitečný i v tom, že je upomíná na rozdíl mezi možnostmi nahlížet a zkoumat archiválie a jejich zodpovědností nakládat s nalezenými informacemi při jejich následném zveřejňování odpovědně, citlivě a opatrně.

Soudní spory také upřesňují či posouvají hranice svobody slova, i když možná v paradoxním směru. Zatímco v německém či francouzském právním prostředí čelí profesionální historici omezením pramenícím z ochrany osobnostních práv pozůstalých, v severoamerickém prostředí se naopak mohou těšit větší volnosti historičtí fušeři a amatéři – například rozsudky odsuzující popírače holocaustu Ernsta Zündela nakonec kanadský nejvyšší soud s odkazem

na svobodu slova zrušil, ve shodě s názory právě historiků, jako jsou Lipstadvová či Browning, kteří se staví proti kriminalizaci popírání holocaustu a argumentují tím, že nejlepší obranou proti tomu je kvalitní historický výzkum, přitažlivá popularizace a precizní výuka.⁶²

Z hlediska ohrožení svobody zkoumat minulost mohou spíše než výše zmíněné individuální soudní spory na ochranu osobnosti být závažnější politicky a nacionálně motivované legislativy, které se, často s dobrým úmyslem posilovat národní hrdost či vyvracet lži o historii, snaží regulovat veřejnou paměť nebo zákonně limitovat určitý směr historického bádání, ať už se jedná o české zákony typu *zasloužil se...*, nebo o dodatek k zákonu o polském Institutu národní paměti (IPN) z ledna 2018, podle nějž každý, kdo tvrdí, že polský národ byl (spolu)zodpovědný za nacistické zločiny spáchané Třetí říší, může čelit pokutě nebo odnětí svobody.⁶³

Anebo se mohou oba směry – žaloba na ochranu osobnosti a zákon snažící se regulovat historickou paměť – propojit. V lednu 2021 začal v Polsku proces proti editorovi knihy *Dalej jest noc*.⁶⁴ Žalobu sice iniciovala soukromá osoba, Filomena Leszczyńska, s tím, že kniha obsahuje svědectví přeživší holocaustu Estery Drolické. Podle ní

60 Především proces Lipstadvová versus Irving vyvolal mimořádný zájem médií i tvůrců dokumentární a hrané audiovizuální produkce. Přispěla k tomu i sama Lipstadvová, která v knize *History on Trial: My Day in Court with a Holocaust Denier*. ECCO, New York 2005 (česky *Historie před soudem: můj den u soudu s Davidem Irvingem*. Epoque, Praha 2006) reflektovala svoji osobní zkušenost s procesem, od existenčních obav přes možné ohrožení akademické reputace až po nebyvalý mediální zájem o proces a tím i její osobu. Též EVANS, Richard J.: Holocaust denial on trial: the story of Irving v Lipstadt. *History Extra*, 17. 2. 2020 – viz <https://www.historyextra.com/period/second-world-war/holocaust-denial-trial-who-david-irving-deborah-lipstadt-richard-j-evans/> (citováno k 2. 2. 2021).

61 *Na zpřístupnění archivů se nic nemění*, 11. 1. 2017, Ústavní soud, Brno, TZ 4/2017 – viz <https://www.usoud.cz/aktualne/na-zpristupneni-archivu-se-nic-nemeni> (citováno k 2. 2. 2021). Tento spor začal také individuální žalobou s cílem zabránit zveřejnění citlivých osobních údajů z osobního svazku StB.

62 K tomu například FINKELSTEIN, Norman G.: *The Holocaust Industry. Reflections On The Exploitation Of Jewish Suffering*. Verso, London 2000 (česky FINKELSTEIN, Norman G.: *Průmysl holocaustu. Úvahy o zneužívání židovského utrpení*. Dokořán, Praha 2006).

63 Zákony o zásluhách T. G. Masaryka (č. 22/1930 Sb.), M. R. Štefánika (č. 117/1990 Sb.), Edvarda Beneše (č. 292/2004 Sb.) či Václava Havla (č. 94/2012 Sb.). K polskému zákonu viz BUCHOLC, Marta – KOMORNIK, Maciej: The Polish “Holocaust Law” revisited: The Devastating Effects of Prejudice-Mongering. *Cultures of History Forum*, 19. 2. 2019 – viz <https://www.cultures-of-history.uni-jena.de/politics/poland/the-polish-holocaust-law-revisited-the-devastating-effects-of-prejudice-mongering/> (citováno k 2. 2. 2021).

64 ENGELKING, Barbara – FRYDEL, Tomasz – GRABOWSKI, Jan – LIBIONKA, Dariusz – PANZ, Karolina – SWAŁTEK-NIEWIŃSKA, Dagmara – SKIBIŃSKA, Alina – SZUREK, Jean-Charles – ZAPALEC, Anna (eds.): *Dalej jest noc: losy Żydów w wybranych powiatach okupowanej Polski*. Centrum Badań nad Zagładą Żydów, Warszawa 2018.

měl být příbuzný Leszczyńské, Edward Malinowski, za války spoluzodpovědný za smrt několika Židů. Podporu a právní servis žalobkyni však poskytla Polská liga proti pomluvě (Fundacja Reduta Dobrego Imienia – Polska Liga Przeciw Zniesławieniom),

kteřá se zaměřuje na boj s protipolskými předsudky. Mimo jiné také kritizuje údajné očerňování Polska v souvislosti se zločiny spáchanými Němci během druhé světové války a využívá právě zmíněný dodatek zákona o IPN z roku 2018. Devátého úno-

ra 2021 pak soud dal žalující straně za pravdu a nařídil historikům, aby se písemně omluvili za to, že ve své knize poskytli o Malinowském „nepřesnou informaci“. Jeden z autorů knihy, Jan Grabowski, rozsudek odmítl s tím, že se proti němu odvolá.⁶⁵

Významné soudní spory historiků

1965

Jean Lousteau byl původně shledán vinným z kolaborace s Němci v letech 1940–1944, ale později byl amnestován. Neúspěšně zažaloval historičku Michele Cottovou za její tvrzení o jeho údajné kolaboraci v knize *La collaboration 1940–1944* (Albin Michel, Paris 1964).⁶⁶

1975–1983

Příbuzní papeže Pia XII. (1876–1958) zažalovali spisovatele Roberta Katze. Ve své knize *Death in Rome* (Jonathan Cape, London 1967), jež se stala předlohou pro film *Masakr v Římě* (1973),⁶⁷ napsal, že přestože byl papež informován o nacistických plánech pomstít se italským partyzánům, jež nakonec v roce 1944 vyústily v masakr 335 Itálů v Ardeatinských jeskyních, nic proti tomu neudělal.⁶⁸ Katz byl nejprve odsouzen, poté zproštěn obvinění, aby byl nakonec v roce 1983 odsuzující rozsudek potvrzen.

1983

Ekonom Bertrand de Jouvenel zažaloval izraelského historika Zeeva Sternhella za to, že ve své knize *Ni droite ni gauche: L'ideologie fasciste en France* (Seuil, Paris 1983) prezentoval Jouvenela jako teoretika francouzského fašismu s pronacistickými sympatiemi. Soud sice Sternhella odsoudil za pomluvu, ale žalobě dal za pravdu jen ve dvou z devíti bodů, finanční trest byl spíše symbolický a autor také nemusel v budoucích vydáních své knihy nic měnit.⁶⁹

1988

Mladá fronta a časopis *Signál* otiskly v roce 1987 k výročí heydrichiády vzpomínky tehdy ještě zasloužilého odbojáře Ladislava Vaňka. Miroslav Ivanov na ně v příloze týdeníku *Tvorba Kmen* reagoval tzv. Memorandem. V něm Vaňka usvědčil z řady lží týkajících se jeho odbojové činnosti. Vaněk se následně domáhal

Ladislav Vaněk v roce 1987 překrucoval svou odbojovou minulost Repro: PaD

soudní ochrany, ale soud v roce 1988 konstatoval, že k trestnému činu pomluvy nedošlo.⁷⁰

65 CZUCHNOWSKI, Wojciech: The plan to destroy Holocaust scholars. Polish Anti-Defamation League goes after the authors of the book “Night Without End”. *Gazeta Wyborcza*, 23. 1. 2021 - viz <https://wyborcza.pl/7,173236,26714379,the-plan-to-destroy-holocaust-scholars-polish-anti-defamation.html?fbclid=IwAR24W6A2jsTGMsTDZuHovPiVUBNv8tlbLgSjdMIHRXJW-gV-ZwAgeMPlbeI> (citováno k 2. 2. 2021). Poland: Historians ordered to apologize over Holocaust research, *Deutsche Welle*, 9. 2. 2021, <https://www.dw.com/en/poland-historians-ordered-to-apologize-over-holocaust-research/a-56507645> (citováno k 14. 2. 2021).

66 Výběrový seznam je sestaven na základě knihy DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 360. Též THÉOLLEYRE, J.-M.: La cour d'appel confirme le droit pour un historien de faire état d'une condamnation amnistiée. *Le Monde*, 5. 11. 1965 - viz https://www.lemonde.fr/archives/article/1965/11/05/la-cour-d-appel-confirme-le-droit-pour-un-historien-de-faire-etat-d-une-condamnation-amnistiée_2199396_1819218.html (citováno k 2. 2. 2021). Též DE BAETS, Antoon: A historian's view on the right to be forgotten. *International Review of Law, Computers & Technology*, 2016, roč. 30, č. 1-2, s. 5-6.

67 *Rappresaglia/Représailles* (režie George P. Cosmatos, Itálie - Francie, 1973).

68 DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 362.

69 Tamtéž. Též WOHL, Robert: French Fascism, Both Right and Left: Reflections on the Sternhell Controversy. *The Journal of Modern History*, 1991, roč. 63, č. 1, s. 91.

70 K případu Vaněk viz například MINAŘÍK, Pavel: Lehota pre pravdu nevypršala. *Signál*, 1988, roč. 24, č. 48, s. 12-13; VANĚK, Ladislav: Antimemorandum. *Signál*, 1987, roč. 23, č. 49 a 50, s. 28-29 a s. 28-29; ADAMEC, Jan: Rozumný muž, vlastenec. *Respekt*, 2012, roč. 23, č. 21 (21. 5. 2012), s. 71; ČVANČARA, Jaroslav: „Ni zisk, ni sláva.“ Příběh Jana Zelenky-Hajského a jeho sokolské ilegální skupiny Říjen. *Paměť a dějiny*, 2012, roč. 6, č. 2, s. 16-32; ŽÁČEK, Pavel: Akce „Profesor“. Ladislav Vaněk a Státní bezpečnost: pokus o rekonstrukci. *Paměť a dějiny*, 2012, roč. 6, č. 2, s. 60-69.

1989

Konzervativní politik Toby Low, první baron z Aldingtonu, zažaloval v roce 1989 historika Nikolaje Tolstoye za pamflet *War Crimes and the Wardenship of Winchester College* (1987), jenž vycházel z jeho knihy *The Minister and the Massacres* (Hutchinson, London 1986). V ní se zabýval nucenou repatriací vojáků i civilistů, kteří uprchli do Rakouska před Rudou a jugoslávskou armádou. Tolstoy Lowa nepřímou označil za válečného zločince a obvinil ho z toho, že jako důstojník britské armády v Korutansku byl v květnu 1945 spoluzodpovědný za masakr 70 000 válečných zajatců a uprchlíků, kteří byli poté, co je Britové vydali titovským partyzánům, většinou bez soudu popraveni. Soud rozhodl ve prospěch žalobce a přiznal mu odškodné ve výši 1,5 milionu liber. V červenci 1995 rozhodl Evropský soud pro lidská práva, že Velká Británie s ohledem na vysokou výši odškodného porušila Tolstého právo na svobodu projevu.⁷¹

1995

Bývalý příslušník nizozemských policejních složek v Indonésii Lodewijk Buma zažaloval spisovatele Graa Boomsma za to, že v rozhovoru pro noviny *Nieuwsblad van het Noorden* z března 1992 přirovnal chování nizozemských vojáků v Indonésii v letech 1945–1949 k chování jednotek SS. Groningenský soud zprostil Boomsma obžaloby.⁷²

Bývalý šéf pařížské policie Maurice Papon

Foto: ČTK/AP/Michel Lipchitz

1997

Bývalí příslušníci francouzského hnutí odporu, manželé Raymond a Lucie Aubracovi, zažalovali novináře Gérarda Chauvyho za to, že ve své knize *Aubrac, Lyon 1943* (Albin Michel, Paris 1997) napsal, že Aubracovi zradili odbojářského vůdce Jeana Moulina. Soud novináře shledal vinným a nařídil mu zaplatit odškodné.⁷³

1999

Bývalý ministr a šéf pařížské policie Maurice Papon zažaloval v březnu 1999 histori-

ka Jeana-Luca Einaudiho za to, že v článku pro *Le Monde* v květnu 1998 napsal, že Papon jako pařížský policejní prefekt nařídil v říjnu 1961 razii proti Alžířanům, která se nakonec změnila v masakr.⁷⁴ Einaudiho obranu ztěžoval fakt, že archivní dokumenty, jež měly podle jeho slov potvrzovat jeho verzi, byly buď nepřístupné, nebo zmizely. Einaudi byl shledán vinným s tím, že jeho výroky byly nactiutrháčné, ale soud žalující straně nepřiznal odškodnění, neboť uznal, že Einaudi postupoval poctivě a se snahou o objektivní přístup.⁷⁵

Mgr. Jan Adamec, MA, Ph.D. (1978) vystudoval historii a politologii na FF UK a historii na Central European University v Budapešti. Zabývá se moderními dějinami Maďarska, Sovětského svazu a zahraniční politikou Československa. V současnosti působí jako lektor na Vyšší odborné škole publicistiky v Praze. V nakladatelství FF UK mu vyšla publikace *Od Principa k Trumpovi. Texty k historickým výročím 2002–2018* (2020).

⁷¹ DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 366.

⁷² Tamtéž, s. 361–363.

⁷³ Tamtéž, s. 361. Více ke kauze MARNHAM, Patrick: *Army of the Night. The Life and Death of Jean Moulin, Legend of the French Resistance*. Tauris Parke Paperbacks, London 2015.

⁷⁴ Podle výzkumů se počty obětí odhadují mezi 38 až 98 lidmi. HOUSE, Jim – MACMASTER, Neil: *Paris 1961: Algerians, state terror and memory*. Oxford University Press, Oxford 2009, s. 161–179.

⁷⁵ DE BAETS, Antoon: *Defamation Cases against Historians*, s. 361–363.